

UZASADNIENIE

1. Potrzeba i cel związania Rzeczypospolitej Polskiej Umową międzynarodową

Idea stworzenia programu wymiany edukacyjnej krajów Europy Środkowej, przedstawiona przez Stronę austriacką w 1992 r., zyskała aprobatę Bułgarii, Polski, Słowacji, Słowenii i Węgier. Kraje te podpisały w dniu 8 grudnia 1993 r. Porozumienie w sprawie ustanowienia współpracy w dziedzinie edukacji i kształcenia w ramach Środkowoeuropejskiego programu studiów uniwersyteckich (CEEPUS).

Dnia 22 sierpnia 1994 r. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej złożył Ministerstwu Edukacji i Kultury Republiki Węgierskiej, jako depozytariuszowi, dokument ratyfikacyjny do Porozumienia pomiędzy Republiką Austrii, Republiką Bułgarii, Republiką Węgierską, Rzeczpospolitą Polską, Republiką Słowacką i Republiką Słowenii ustanawiającego współpracę w dziedzinie edukacji i kształcenia w ramach Środkowoeuropejskiego programu wymiany uniwersyteckiej (CEEPUS), sporządzonego w Budapeszcie dnia 8 grudnia 1993 r.

Program CEEPUS był pierwszym programem współpracy wielostronnej w dziedzinie edukacji krajów Europy Środkowej. Z upływem czasu, doceniając znaczenie ustanowionego Programu, do Porozumienia przystępowały kolejne państwa: Chorwacja, Czechy i Rumunia. Podstawowym celem Programu było wspieranie międzynarodowej mobilności w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego zarówno uczniów i nauczycieli szkół policealnych, jak i studentów oraz nauczycieli akademickich. Umożliwiał on intensyfikację kontaktów między szkołami i szkołami wyższymi krajów, będących Stronami Porozumienia.

W Zagrzebiu dnia 9 marca 2003 r. podpisane zostało nowe Porozumienie pomiędzy Republiką Austrii, Republiką Bułgarii, Republiką Chorwacji, Republiką Czeską, Republiką Węgierską, Rzeczpospolitą Polską, Rumunią, Republiką Słowacką i Republiką Słowenii promujące współpracę w dziedzinie szkolnictwa wyższego w ramach Środkowoeuropejskiego Programu Wymiany Uniwersyteckiej (CEEPUS II). Porozumienie to zawężyło zakres przedmiotowy realizacji współpracy i wymiany, ograniczając go tylko do obszaru szkolnictwa wyższego oraz zawierało rozwiązania sprzyjające realizacji celów „procesu Bolońskiego”.

Aktualnie ze Strony polskiej w realizacji Programu CEEPUS II uczestniczą głównie szkoły wyższe nadzorowane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Zdrowia.

W ramach Programu CEEPUS II:

- tworzone są sieci współpracy międzyuczelnianej przy udziale partnerów z co najmniej trzech krajów,
- przyznawane są stypendia na staże krótkoterminowe, studia semestralne i praktyki,
- prowadzone są seminaria doskonalące, kursy językowe, kursy specjalistyczne.

Funkcjonowanie Programu opiera się na następujących zasadach:

- a) brak transferu pieniędzy (tzw. współpraca bezdewizowa) – każdy kraj uczestniczący zabezpiecza odpowiednią pulę miesięcy stypendialnych i pokrywa koszty podróży swoich stypendystów do i z miejsca odbywania stażu oraz koszty pobytu obcokrajowców w ramach zadeklarowanej puli stypendialnej,
- b) nie tworzy się w krajach uczestniczących żadnych dodatkowych struktur zarządzających Programem:
 - do obsługi wykorzystywane są istniejące jednostki/komórki organizacyjne, w strukturach których wyodrębniane są tzw. Krajowe Biura Programu CEEPUS II (w przypadku Polski jest to jednostka organizacyjna podległa i nadzorowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej w Warszawie),
 - w sytuacji, kiedy szkoła wyższa wchodzi do projektu jako uczelnia partnerska, wyznaczani są koordynatorzy, którzy ustalają „ruch osobowy” wewnątrz danego projektu, w ramach przyznanych limitów stypendialnych.

Do koordynacji realizacji oraz promowania Programu na forum międzynarodowym powołane zostało w 1993 r. Centralne Biuro Programu CEEPUS, finansowane w całości przez Stronę austriacką.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 Porozumienia podpisanego w Zagrzebiu dnia 9 marca 2003 r., pozostaje ono w mocy przez okres 5 lat i może być przedłużane, za zgodą Umawiających się Stron, na dalsze 5-letnie okresy. Strona polska notyfikowała to Porozumienie, przedłużając jego moc obowiązującą. Rzeczpospolita Polska jest więc jego Stroną i aktywnie uczestniczy w realizacji ustanowionego programu współpracy.

W roku 2007 Strona austriacka przedstawiła po raz pierwszy na posiedzeniu Wspólnego Komitetu Ministrów Programu CEEPUS II propozycję zawarcia nowego Porozumienia ustanawiającego Program CEEPUS III. Propozycja ta została zaakceptowana, a wola zawarcia nowego Porozumienia międzyrządowego w tej sprawie została potwierdzona podczas obrad tego gremium w marcu 2009 r.

W nowym Porozumieniu proponuje się, aby zasady organizacji i przebiegu współpracy międzyuczelnianej w ramach nowego Programu CEEPUS III były podobne do określonych w aktualnie obowiązującym Porozumieniu, z tym że dodatkowo umożliwiać się będzie i wspierać także wyjazdy studentów i doktorantów oraz mobilność młodych pracowników naukowych do uczelni i jednostek naukowych innych państw w celu realizacji badań naukowych.

2. Dotychczasowy a projektowany stan prawny

Najważniejsze różnice między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym polegają na tym, że w ramach nowego Programu będą wspierane osoby wyjeżdżające do uczelni państw współpracujących nie tylko w celu odbycia części studiów lub prowadzenia zajęć dydaktycznych, lecz również w celu realizacji projektów badawczych lub innych przedsięwzięć naukowych.

Wspólny Komitet Ministrów będzie obradował rzadziej niż raz w roku, a współpraca będzie się opierać o kilkuletnie programy uchwalane przez to gremium nadzorujące. W celu zapewnienia sprawnej realizacji Porozumienia Wspólny Komitet Ministrów będzie mógł tworzyć grupy robocze. Ponadto wydłużony zostanie okres obowiązywania nowego Porozumienia CEEPUS III oraz zmieni się Depozytariusz Porozumienia. W wyniku rezygnacji węgierskiego Ministerstwa Edukacji i Kultury, funkcję Depozytariusza przejmie Centralne Biuro CEEPUS.

Ponadto, w celu zachowania przejrzystości i aktualności tekstu Porozumienia w świetle rosnącego zainteresowania przystępowaniem do niego nowych państw, w tytule nowego Porozumienia zrezygnowano z wymieniania jego Stron.

Pozostałe zmiany odróżniające zapisy aktualnie obowiązującego Porozumienia (CEEPUS II) od projektowanego Porozumienia (CEEPUS III) mają raczej charakter zmian redakcyjnych oraz precyzujących i wynikają z doświadczeń związanych z wieloletnim okresem funkcjonowania Programu CEEPUS II.

3. Skutki związane z wejściem w życie Umowy międzynarodowej

Dzięki przystąpieniu Polski do Porozumienia ustanawiającego Program CEEPUS III, utrzymane zostaną korzystne i stabilne warunki, pozwalające na bardziej intensywny rozwój współpracy w obszarze nauki i szkolnictwa wyższego z krajami Europy Środkowej i Południowej. Polskie szkoły wyższe i jednostki naukowe będą miały zagwarantowaną możliwość kontynuowania współpracy, pogłębiania nawiązanych kontaktów i prowadzenia wymiany z partnerami zagranicznymi, uzyskując

wsparcie w formie stypendiów przyznawanych osobom uczestniczącym w tej formie współpracy międzynarodowej.

Realizacja Programu CEEPUS III stanowić będzie istotny element współpracy państw należących do Inicjatywy Środkowoeuropejskiej w obszarze szkolnictwa wyższego, wpłynie na podniesienie poziomu i jakości kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych, a także na podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli akademickich i rozwój młodej kadry naukowej. Kontynuowana będzie wymiana stażystów, mająca charakter bezdewizowy.

W ramach obecnie realizowanego Programu CEEPUS II dotychczas uczestniczyło co roku w różnych formach kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych około 400 polskich studentów, słuchaczy studiów doktoranckich oraz nauczycieli akademickich.

Przystąpienie Polski do Umowy międzynarodowej nie spowoduje dodatkowych skutków finansowych dla budżetu państwa i budżetów jednostek sektora finansów publicznych. W projektach budżetu państwa na poszczególne lata są planowane odpowiednie środki finansowe na realizację wymiany stypendialnej w ramach aktualnie realizowanego Programu CEEPUS II i będą również przewidziane na współpracę realizowaną w ramach przedsięwzięcia CEEPUS III, głównie w części pozostającej w dyspozycji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ponadto ministrowie nadzorujący uczelnie artystyczne i medyczne deklarują co roku pulę kilkunastu lub kilkudziesięciu miesięcy stypendialnych.

W budżecie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego zapewniane są również co roku środki finansowe na pokrycie kosztów funkcjonowania Biura Uznanalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej w Warszawie, które pełni rolę Krajowego Biura Programu CEEPUS i nadal będzie pełnić tę rolę po przekształceniu Programu CEEPUS II w Program CEEPUS III.

4. Tryb związania Umową międzynarodową

Wybór trybu związania Polski Umową międzynarodową podyktowany został zakresem przedmiotowym Porozumienia. Mając na uwadze fakt, że postanowienia Porozumienia:

- nakładają na państwa będące Stronami określone zobowiązania (np. obowiązek ustanowienia narodowych biur Programu, zabezpieczenia środków finansowych na ich działalność oraz na wymianę stypendialną),
- wymagają, aby uczelnie zainteresowane udziałem w sieci CEEPUS III spełniały określone warunki,
- ustalają kryteria związane z ubieganiem się o stypendia w ramach Programu CEEPUS III,

związanie Rzeczypospolitej Polskiej Umową międzynarodową powinno nastąpić w trybie ratyfikacji.

Ponadto zapisy art. 2 ust. 4 Porozumienia przewidują możliwość wykorzystywania deklaryowanych przez Umawiające się Strony miesięcy stypendialnych w celu odbycia przez studenta szkolenia lub praktyki zawodowej w instytucji komercyjnej, placówce badawczej, instytucji rządowej lub innej organizacji kraju przyjmującego, co pozostaje w sprzeczności z aktualnie obowiązującymi przepisami ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). Przepisy ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym nie zezwalają na wypłacanie stypendiów cudzoziemcom kształcącym się lub odbywającym staże naukowe w jednostkach innych niż szkoły wyższe, a Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej, pełniące funkcję Krajowego Biura CEEPUS i refinansujące stypendia CEEPUS III, dysponuje tylko środkami z części 38 budżetu państwa „Szkolnictwo wyższe”.

Poza wskazaną powyżej kwestią, regulacje określone w Porozumieniu są zgodne z ustawodawstwem wewnętrznym, a w szczególności z pozostałymi przepisami ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i aktami wykonawczymi wydanymi na jej podstawie, które dotyczą przyjmowania cudzoziemców do szkół wyższych oraz kierowania za granicę osób w celach naukowych, dydaktycznych i szkoleniowych. Respektują one autonomię szkół wyższych i dają możliwość wszystkim zainteresowanym osobom, które spełniają określone wymagania formalne, udział w realizacji współpracy z partnerami regionu Europy Środkowej i Południowej.

W związku z powyższymi postanowieniami Porozumienia spełniają przesłanki określone w art. 89 ust. 5 Konstytucji RP – zachodzi więc potrzeba ratyfikowania go za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie.

Podmiotami prawa krajowego, których dotyczy Porozumienie będą: szkoły wyższe i jednostki naukowe, Biuro Uznawalności Wykształcenia i Wymiany Międzynarodowej w Warszawie jako Krajowe Biuro CEEPUS oraz ministrowie nadzorujący szkoły wyższe. Ponadto jego postanowienia dotyczą studentów, uczestników studiów doktoranckich oraz nauczycieli akademickich.

W celu wykonania postanowień Umowy nie będzie konieczne wydanie dodatkowych aktów normatywnych lub dokonywanie zmian w przepisach prawa wewnętrznego.